

ISBN 978-80-906516-5-4

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

VÍTEJTE
NA HLUČÍNSKU

Původní hranice mezi Rakouskem-Uherskem a Německem probíhala řekami Opavou a Odrou, veškerý život obyvatel byl orientován na sever. Hraniční přechody se nacházely například v Hlučíně, Malých Hošticích a Petřkovicích (na snímku).

Historie

Petershofen
Borlstroße mit Maute

Když se řekne Hlučínsko, hodí se dodat „trochu jiné pohraničí“. Nenarazíme zde na vybydlené domy, rozbité kostely ani na sociální potíže, jež sužují oblasti bývalých Sudet. Naopak jde o prosperující region, ke kterému jeho obyvatelé zaujímají hluboký citový vztah.

Hlučínsko je regionem mnoha přívlastků: zmítané osudem, opomíjené, dobrosrdečné, fascinující. Vždycky bylo nějakým způsobem jiné. Od českých zemí se liší historií, svéráznou mentalitou a nářečím, které je pro člověka z vnitrozemí nesrozumitelné.

Místní obyvatelé byli známí svou pracovitostí a pozitivním vztahem k Německu. To vše v důsledku modernizačních a globalizačních procesů nevyhnutelně zaniká. Spjatost s regionem však, zdá se, přetrvává.

Region vznikl zcela uměle, tažením čáry na mapě podle pravítka. Za určitých okolností mohlo narýsování proslulé linie dopadnout jinak, a tak by i Hlučínsko dnes mohlo vypadat zcela odlišně. Jeho symbolickým otcem byl francouzský generál Henri Le Rond, který v té době předsedal plebiscitní komisi pro Horní Slezsko.

Hlučínsko je náhodou, dějinnou hříčkou i společenskou laboratoří. Vzniklo po první světové válce, když si nástupnické státy porcovaly poražené monarchie. Československo požadovalo oblasti Horního Slezska, z nichž se podařilo prosadit jižní část německého okresu Ratiboř. Místní obyvatelé si připojení k nové republice nepřáli, poněvadž je k novému státu nic nevázalo. Žili do té doby v Německu a byli formováni rozmáhajícím se německým nacionalismem. Hovořili však archaickým dialektem češtiny, což mělo dle dobového mínění dokazovat, že se jedná o příslušníky českého národa. Rozhodnutím Versailleské smlouvy bylo území jižního Ratibořska přičleněno v únoru 1920 k Československu, čímž vzniklo Hlučínsko. Německo se s jeho odstoupením nesmířilo a po mnichovských událostech v roce 1938

jej opět přičlenilo k původnímu okresu. Obyvatelstvo bylo považováno za říšsko-německé, z čehož mimo jiné vyplývala i branná povinnost zdejší mužské populace. Po válce se region stal opět součástí Československa a německého souseda na severu vystřídal polský. Kdyby se Hlučínsko v roce 1920 nepodařilo připojit k Československu, bylo by dnes automatickou součástí Polska. Pro většinu obyvatelstva přibližně tak automatickou, jakou je pro ně současná příslušnost k České republice.

Mezi světovými válkami chyběla v zemědělském regionu pracovní místa. S postupem let tak čím dál větší část obyvatelstva nacházela svou obživu v Německu, stejně jako tyto podomní obchodnice.

Do války rukovali nejprve muži mající za sebou předválečnou službu u československé armády. Došlo však i na nedospělé chlapce. Z 12 000 narukovaných se jich 3 000 domů již nevrátilo.

Na jaře 1945 se přes Hlučínsko přehnala fronta. Zanechala zde ničivé následky v podobě pobořených vesnic a ztrát na životech. Je neuvěřitelné, s jakou rychlostí se obyvatelům podařilo zpusťšený region obnovit, přestože se mužská populace zdlouhavě vracela ze zajetí.

Uprostřed hlučínského náměstí stávala barokní kaple. V roce 1940 byla nacisty stržena.

Hranice v pohybu

Hlučínsko jako součást olomoucké (arci)diecéze 1063–1945

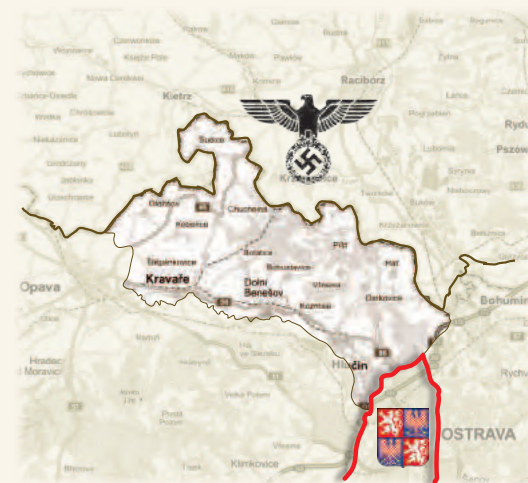
Součást Pruska a Německého císařství 1742–1918

Součást Československa 1920

Připojení Píště a Hatě 1923

Součást třetí říše 1938–1945

Současná hranice

Příroda a krajina

*Niva řeky Opavy u Koutských
a Zábřežských luk*

Ve srovnání s okolním kopcovitým a lesnatým Nízkým Jeseníkem za řekou Opavou může působit Hlučínsko jednotvárně. I když to tak na první pohled nevypadá, je zdejší krajina poměrně proměnlivá a nabízí rozličné scenerie a zajímavá místa.

Rovinatější zemědělskou oblast s rozsáhlými lány polí, kterou lze projíždět alejemi ovocných i neovocných stromů, střídá směrem na východ zvlněná krajina s většími lesními celky. V údolí, kterým od západu k východu meandruje řeka Opava, se střídají lužní lesy, louky, pole, rybníky a vodní plochy vzniklé po těžbě štěrkopísku.

Tato krajina vděčí za svůj současný vzhled zalednění ve starších čtvrtohorách (500 až 120 tisíc let př. n. l.). Ledovec se posouval ze Skandinávie směrem na jih a s sebou transportoval velké množství materiálu. Na Hlučínsku po sobě zanechal vymodelovanou krajinu s typickými vlnami, písky, spraše, množství velkých bludných balvanů a menších kamenů (souvků).

První osady zde vznikaly již v pravěku, zpravidla při důležitých stezkách. Nepřetržitě ovlivňuje lidská činnost zdejší krajinu od 13. století, kdy zde byla zakládána sídla. Velký podíl na vzhledu krajiny mají šlechtické rody, jež hospodařily na panstvích a ovlivňovaly podobu sídel, polí, luk či pastvin. Tehdy také vznikaly zcela nové krajinné prvky – hospodářské dvory, rybníky, parky nebo aleje.

V jižní části území zanechala svou nesmazatelnou stopu dlouhá rybníkářská tradice sahající až do středověku. Východ Hlučínska pak od 18. století poznamenala těžba štěrkopísku a uhlí.

Zejména v druhé polovině 20. století při scelování pozemků znatelně utrpěla pestrá mozaika polí, luk, pastvin, remízků, alejí a lesů. Vytvořením velkých lánů polí zmizelo mnoho hodnotných přírodních ploch a snížila se druhová pestrost. Přesto můžeme v krajině Hlučínska nacházet zajímavá místa.

Bludný balvan na ulici Květné v Hlučíně je ze skandinávské žuly a doputoval s ledovcem ze Švédska.

Landek u Petřkovic

Landek je bezesporu jednou z nejzajímavějších lokalit nejen na Hlučínsku, nýbrž i v celorepublikovém měřítku.

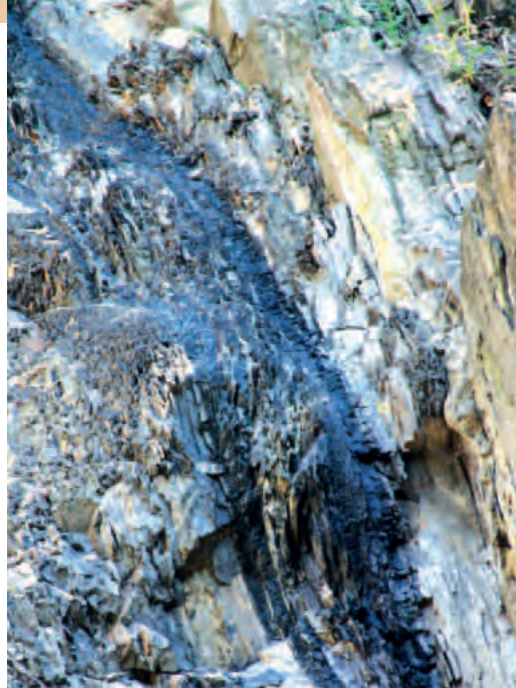
V jižním svahu kopce (280 m n. m.) se nabízí ojedinělá příležitost pozorovat přímo na povrchu odkryté uhelné sloje, které jsou jinak ukryty hluboko v podzemí. Za tento unikát můžeme být vděční řece Odře, která erozí odhalila 1,5 km dlouhý profil vrstvy uhlí.

Toto místo se také pyšní nepřetržitým osídlením trvajícím více než 23 000 let. Ve starší době kamenné se zde nacházelo sídliště lovců mamutů, což dokládá také Landecká venuše nalezená v roce 1953. Zdejší pravěcí lidé poprvé v historii použili černé uhlí jako palivo, starší je pouze doklad spalování lignitu pravěkými lidmi v jižní Francii.

Ve středověku stálo na Landeku slovan-
ské hradiště, poté významný hrad sloužící
k ochraně hranic českého státu a obchod-
ní stezky vedoucí podél toku řeky Odry.
Na jeho místě nyní stojí rozhledna. Kopec
je opředen mnoha pověstmi.

Landek byl také první lokalitou na Ostravsku,
kde se černé uhlí již od roku 1782 dobývalo
pro podnikatelské účely. Toto uhlí je vysoce
kvalitní, používalo se zejména na výrobu
koku, v největších hloubkách se nachází
kvalitní antracit.

Ve zdejším velmi cenném druhově bohatém
lese najdeme více než 150 let staré buky
a na strmých svazích zbytky původního pra-
lesovitého porostu.

V nejzápadnější části celého profilu je dobře viditelné střídání vrstev uhelných slojí a prachovců.

Odkryv v Kravařích

Také národní přírodní památka nacházející se v bývalé pískovně severozápadně od Kravař je úzce spojena s geologickým bohatstvím Hlučínska. Reprezentuje vytěžené pískovny, kterých bylo ve zdejších obcích a jejich okolí hned několik desítek, ne-li stovek. Odkryv je velmi významný

svou polohou, jelikož zachycuje profil čelní náporové morény pevninského ledovce na jihozápadním okraji Hlučínské pahorkatiny. Těžba písku zde odhalila ledovcové usazeniny z období sálského kontinentálního zalednění (500 až 120 tisíc let př. n. l.). Vrstvy písku a spraší (jílovitý prach) zde dosahují

až šedesátimetrové mocnosti. Jsou v nich nepravidelně roztroušeny souvky (malé bludné balvany) hornin původem ze Skandinávie (křemen, severská žula, pazourek, biotitická rula) i hornin domácího původu (křemen, kulmská droba, ortorula a čedič).

Stěna velké pískovny vytváří cenná stanoviště pro teplomilné druhy rostlin a živočichů.

Prosvětlený listnatý les v jarním období

Hněvošický háj

Přirozený smíšený les s prvky karpatské květeny se nachází v Hlučínské pahorkatině na nejvyšším bodě Hlučínska – Almině vrchu (315 m n. m.). Uchovává cenná společenstva charakteristická pro původní přírodě blízké lesní porosty na Hlučínsku. Právě proto zde byla vyhlášena v roce 1969 přírodní rezervace. Dnes patří Hněvošický háj mezi Evropsky významné lokality.

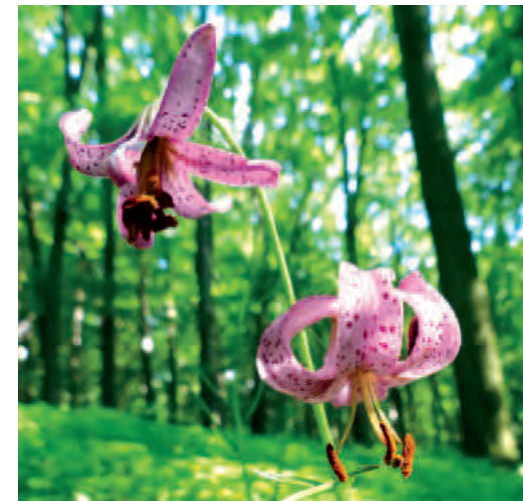
Díky pařezinovému hospodářství, kdy pařez po těžbě obrazí a vyrostou z něj velmi rychle nové kmeny, se zde daří udržet přírodě blízký různověký porost s rozvinutým keřovým patrem a nepravidelnými světlinami.

Brzy na jaře využijí prosvětlený les v bylinném patře pásy sasaneček, dymnivek a křivatic. U potoka kvetou plicníky a prvosienky, mokřýše a vzácné byliny hvězdnatec zubatý, ostřice hubená, zapalice pryskyřníkovitá, ostřice chlupatá, konvalinka vonná, kokořík vonný nebo vzácná lilie zlatohlavá. V Hněvošickém háji se nachází západní hranice rozšíření některých karpatských druhů rostlin.

Ve stromových dutinách hnízdí sýkora koňadra, modřínky, lejsci bělokrci či šedí a řada dalších.

Hvězdnatec zubatý

Lilie zlatohlavá

Dařanec u Vřesiny

V lesích mezi Vřesinou a Píští se nachází přírodní rezervace, jejímž posláním je zachovat přirozené a přírodě blízké lesní porosty polonských a karpatských dubohabřin.

Díky předchozímu hospodaření má zdejší les „parkovitý“ charakter s mnoha starými a rozpadajícími se kmeny dubu letního, které vytvářejí četné dutiny, pukliny a úkryty pro dřevokazný hmyz, ptáky a netopýry. Podél lesní silnice na křižovatce cest naučné stezky se nachází torzo dubu letního, jehož stáří je odhadováno na 300 až 400 let. Je zde umístěn bludný balvan s německým nápisem Mechtilden Eiche (Mechtildin dub), který odkazuje na kněžnu Mechtildu

Lichnovskou, pod jejíž panství les v minulosti spadl. Druhou upomínkou na tento šlechtický rod je dubová alej na okraji lesa, která tvořila hranici mezi panstvími.

Na jaře je zde možné sledovat koberce kvetoucích sasanek hajních. Vyskytuje se tu také ostřice chlupatá, pryšec mandloňovitý, lilie zlatohlavá nebo orchidej okrotice dlouholistá.

Na starých stromech roste řada dřevokazných hub, například trstnatec lupenitý. Stromy porůstají také různé druhy mechů, například paprutka nicí nebo játrovky kovanec plochý a struhatka zploštělá.

Prstnatec nachový

Sasanka hajní

Přírodní rezervace Dařanec

Žluna šedá

Černý les

Dvě přírodní rezervace mezi Šilheřovicemi a Petřkovicemi představují prastaré, prosvětlené bučiny jako ukázkou původních lesních porostů dříve typických pro Slezskou nížinu. Pralesní charakter lesa je místy velmi působivý, stromy zde přirozeně zmlazují a nejstarší jedinci mají až 250 let. Přirozený výskyt buku lesního v nadmořské výšce 227–250 m v těchto nízkých polohách je unikátní. Zároveň jde o nejstarší porosty bučin na Opavsku a Hlučínsku.

Mrtvé dřevo se zde stává součástí nekonečného koloběhu látek. Svým rozkladem dodává energii mladým jedincům v podrostu a ty pak mohou úspěšněji prosperovat.

V bylinném patře převažuje ostřice třeslicovitá, pomístně ostřice chlupatá a brčál menší. Starý pralesovitý porost bučin je stanovištěm pro 400 druhů hub.

Černý les je rovněž domovem mnoha druhů hmyzu a dutinových ptáků. Ze šplhavců zde hnízdí datel černý, z měkkozobých holub doupňák a z pěvců lejsek bělokrký, brhlík lesní, šoupálek dlouhoprstý a další. Lze tu vidět i hnízdo čápa černého.

Poštovní rybník s porosty rákosin a mokřady na okrajích

Slavík modráček středoevropský

Bukáček malý

Rybníky *Poštovní* a *Štěpán*

Rybníky Štěpán a Poštovní leží v široké a ploché nivě řeky Opavy jižně od Hlučína. Jsou zvláště chráněnými územími v kategorii Evropsky významných lokalit. Představují jedny z přírodovědně nejceněnějších rybníků s množstvím chráněných druhů rostlin a živočichů.

Rybník Štěpán má dnes již spíše charakter mokřadu. Je tvořen rozsáhlými porosty rákosin, prostoupenými plochami vysokých ostřic, které přecházejí v podmáčené psárkové a ovsíkové louky. Na hladině rybníka jsou hojné porosty vodních rostlin s kotvicí plovoucí, stulíkem žlutým a kapradinou nepukalkou plovoucí. Území je také jediným známým místem, kde v našem regionu roste původní leknín bělostný.

Zejména rybník Štěpán slouží díky svému mokřadnímu charakteru jako hnízdiště a důležitá tahová zastávka ptáků. Rákosiny a zarostlá hladina jsou stanovištěm pro 160 druhů ptáků, z toho je téměř devadesát hnízdících. Najdeme zde vzácné druhy, jako jsou například chřástal kropenatý, chřástal vodní, bukáček nejmenší, potápka roháč, potápka černokrká, lžičák pestrý, rákosníci a další.

Vyskytuje se zde řada druhů ryb (piskoř pruhovaný), obojživelníků, plazů (vzácně želva bahenní) a hmyzu, několik desítek druhů vážek, šídel, vodních brouků a na přilehlých loukách také motýl modrásek bahenní.

Čejka chocholátá

Louka s kvetoucími kopretinami

Kozmické ptačí louky

Jižně od Kozmic, v údolní nivě řeky Opavy, se nachází první soukromé chráněné území na Hlučínsku. Tento mimořádný počin v rámci České republiky vznikl za účelem zachrany a podpory lučních mokřadních druhů živočichů. V předešlých letech zde bylo vytvořeno nové přírodě blízké meandrující koryto potoka Přehyně a vybudováno několik desítek různě velkých vodních ploch a periodických tůní, z nichž některé v průběhu roku vysychají. Zdejší vodní plochy neslouží pro chov ryb, ale obojživelníkům a ptákům. Kosení luk se proto provádí až po vyhnízdění ptáků.

Kozmické louky jsou jednou z posledních lokalit v České republice, kde mohou čejky chocholaté úspěšně hnízdit. Dále zde můžeme pozorovat další bahňáky – vodouše

rudonohého, bekasinu otavní, kulíka říčního, písíka obecného, vzácného břehouše černoocasého nebo vrubozobé – husu velkou, kachnu divokou, hohola severního, poláka chocholačku a další. Na louky zalétá za potravou čáp bílý i černý, volavka popelavá, volavka bílá nebo vzácný jeřáb popelavý. Lze spatřit také orla mořského, mnoho druhů obojživelníků, chráněné druhy motýlů modráška bahenního a ohniváčka černočárného.

V tůních roste chráněná žebratka bahenní, na loukách rozkvétají kohoutky luční, kakosty luční, vrbiny hajní, rdesna a další.

Pro návštěvníky je celoročně přístupná pozorovatelná, odkud mohou sledovat zvířata, aniž by je rušili. Vstup na louky je zakázán.

Soustava tůní a zamokřených luk v nivě řeky Opavy jižně od Kozmic

Kobeřické motýlí stráně

Jediné a poslední známé dochované teplo-milné trávníky s řadou chráněných a ohrožených druhů rostlin a živočichů na celém Hlučínsku se nacházejí na svahu sádrovcového lomu u Kobeřic.

Ze vzácnějších druhů rostlin se zde vyskytuje zářaza vyšší, divizna brunátná, jehlice rolní, černohlávek velkokvětý, mochna bílá, oman vrbolistý, hořec křížatý, hvězdnice chlumní, rozrazil klasnatý, rmen barvířský, z běžnějších pak vičenec ligrus, dobromysl obecná, šalvěj luční, tužebník obecný a další. Vedle běžných keřů tu rostou růže Sherardovy a galské.

Mozaikovité sečení a šetrná pastva smíšeným stádem ovcí a koz pomáhají udržovat druhovou pestrost, redukovat křoviny, zachovávat květnaté plochy, vytvářet obna-

žené a výhřevné plochy pro hmyz a ptáky. Díky tomu zde stále žije nejbohatší populace denních motýlů na Hlučínsku čítající až 32 druhů, jako jsou vzácný soumračník slézový, ohniváček černokřídlý, perleťovec malý, žluťásek čilimníkový, modrásek štírovníkový a další. Z brouků lze vidět zdobence či zlatohlávky nebo parazitickou majku. Z plazů se na lokalitě vyskytuje ještěrka obecná.

Zdejší pestrá druhová mozaika svědčí také ptákům. Můžeme tu spatřit například strnada lučního, ťuhýka obecného, bramborníčka černohlavého, koroptev polní a další.

Při návštěvě lokality je nutné respektovat zdejší způsob hospodaření a nechodit do ohrad v době, kdy probíhá pastva ovcí.

Květnaté louky vznikly na stráni vytvořené po těžbě sádrovce, která zde stále probíhá.

Žluťásek čilimníkový

Hvězdnice chlumní

Koutské a Zábřežské louky

Pro údolí, kterým teče řeka Opava, byly v minulosti charakteristické podmáčené zrašelinělé louky přecházející v lužní lesy. Intenzivní zemědělské hospodaření, těžba štěrkopísku a zástavba je zejména v posledních sto letech velmi zásadně negativně ovlivnily.

Původní biotopy můžeme v současnosti obdivovat na území chráněném jako přírodní rezervace Koutské a Zábřežské louky, která je s téměř 200 hektary nejrozsáhlejší v okrese Opava.

Niva řeky Opavy je zde výrazně plochá s množstvím kanálů, říčních ramen, mozaikou solitérních stromů a remízků. Územím protéká potok Štěpánka, který se vlévá do rybníka Nezmar. V bahnitých tůních roste kosatec žlutý, stulík žlutý nebo vzácná žebatka bahenní.

Na ostřicových loukách s psárkou luční, kohoutkem lučním, rdesnem hadím kořenem nebo tužebníkem jilmovým lze vzácně zahlédnout orchidej prstnatec májový, také hadilku obecnou, drobnou vrbu rozmarýnolistou nebo statný starček poříční.

Významný je výskyt modráska bahenního, závislého na hojném zastoupení živné rostliny krvavce totenu a početných koloniích lučních mravenců.

V podmáčených lesích, které nelze v jarním období projít suchou nohou, dominují vrby křehké, popelavé, ušaté, olše lepkavé nebo svídy obecné. Z bylin lze v lesích spatřit na jaře sasanku hajní, pryskyřníkovitou a prvosenku vyšší.

Na Koutských a Zábřežských loukách se střídají podmáčené květnaté louky, solitérní stromy, lužní lesy, tůně a vodní toky.

Modrásek bahenní

Prstnatec májový

Památné stromy

Na okraji lesa, v parcích, u cest či v zahradách najdeme památné stromy evidované v Ústředním seznamu ochrany přírody.

V obcích a městech na Hlučínsku bylo takto vyhlášeno třináct stromů různých druhů. Nejvíce jich najdeme v Hlučíně a jeho okolí – Buk u městského parku, Javor u Domu dětí a mládeže v Hlučíně, Buk lesní v parčíku u polikliniky a Lípu u Krömerova mlýna v Jasénkách.

Majestátný Struhálův dub roste na jihovýchodním okraji lesa Cikánský důl u staré kupecké cesty severně od Bohuslavic. Měří 27 m a má obvod kmene 660 cm. Jeho stáří

se odhaduje na více než 400 let a přízvisko získal podle majitele přilehlých polí. Na kmene je umístěn obrázek Panny Marie.

Lípy a duby tvoří největší podíl mezi památnými stromy, což dokládá Lípa u fary v Kravařích, Janova lípa v Ludgeřovicích, Lípa velkolistá u Sýkorů v Dobroslavicích, Dominikův dub v Bohuslavicích nebo Dub v lese Sedliska u Závady.

U hájenky v Šilheřovicích se skrývá málo známý tisovec dvouřadý, pocházející z jihu Severní Ameriky. Cizokrajný původ má také Metasekvoj čínská rostoucí v zahradě v Oldřišově.

Struhálův dub na jihovýchodním okraji lesa Cikánský důl

Že je režná pálená cihla pro Hlučínsko typická, si všimne i méně vnímavý návštěvník regionu. Z tohoto prostého, ale ve výsledku nesmírně působivého materiálu jsou postaveny nejen kostely, fary či školy, ale také hospodářské budovy, hostince, selské domky i hornické kolonie, ohradní zdi nebo boží muka v polích.

Popularita tohoto materiálu byla historicky podmíněna přínaležitostí Hlučínska k Prusku. Právě tam se v polovině 19. století, v době opěvování slavné minulosti a návratu k historickým stylům, znovu rozšířilo používání ostře pálené cihly. Ta byla v severním Německu zvláště oblíbená ve středověku. Právě tamní chrámy i civilní architektura z režného cihlového zdiva určily podobu pruské neogotiky. Ta se stala po sjednocení Německa ve druhé polovině 19. století takřka národním slohem a šířila se do všech pruských provincií, včetně Horního Slezska. Školy, kostely, radnice, kasárna, nádraží, nemocnice, pošty, ale i další veřejné budovy byly stavěny v uniformní přísné cihlové neogotice. Styl dominoval německé architektuře až do vypuknutí první světové války.

Evangelický kostel v Hlučíně byl první cihlovou sakrální stavbou v regionu. Byl postaven v roce 1862.

Režná cihla slouží jako inspirace i v současnosti. Kostel Povýšení sv. Kříže v Chuchelné byl vysvěcen teprve v roce 1996.

Cihlová architektura

Věž kostela Nanebevzetí Panny Marie v Koberčicích

Muži z Hlučínska, pracující přes sezonu v pruském vnitrozemí na velkých stavbách a budování průmyslových měst, si práci s režnou cihlou dobře osvojili a uměli ji uplatnit i ve své domovině. Na Ratibořsku fungovalo několik cihelen, které se na výrobu ostře pálených cihel, tzv. klinkerek, přímo specializovaly. Vedle hlučínské cihelny Josefa Holuschy to byl především podnik knížete Lichnovského v Křižanovicích, který se specializoval také na výrobu dekorativních tvarovek nebo glazovaných cihel, obkladů a střešních tašek.

❖ **Označení klinkerka vzniklo od německého slova klingeln (zvonit), jelikož tyto cihly při poklepání vydávají zvonivý zvuk.**

Rothschildův dvůr v Bělé se z ruiny znovu stal honosným objektem, ve kterém v současnosti funguje penzion a hřebčín.

Inspirován dělnickým bydlením v moderních průmyslových městech nechal postavit kníže Karl Maria Lichnovský v letech 1900–1901 pro zaměstnance Středního dvora moderní obytný blok připomínající nájemní dům. Nabízel 24 dvoupokojových bytů. Byty sice ještě neměly sociální zařízení, nesporně se ale jednalo o výrazný pokrok v úrovni bydlení. Novogotický soubor postavený z cihel a tvarovek z Lichnovského cihelny v Křižanovicích navrhl opavský stavitel Julius Lundwall.

Právě pro stavby na panství knížete Lichnovského byla režná cihla typická. Z tohoto materiálu bylo postaveno nejen knížecí mauzoleum v Chuchelné, ale rovněž tamní továrna na zpracování lnu, strahovická hájenka a areály knížecích hospodářských dvorů (Albertovec, Střední dvůr, Rohov, Vřesina a další). Tento materiál charakterizuje také některé budovy statků barona Rothschilda (Kozmice, Závada), včetně hájenky u pstružích sádek v Bělé.

Mauzoleum v Chuchelné bylo postaveno v roce 1903. Ukřývá ostatky příslušníků rodu Lichnovských.

Intuitivně spojujeme režnou cihlu především s průmyslovými komplexy. Hojně se uplatnila na budovách černouhelných dolů Anselm a Oskar v Petřkovicích i v přilehlé kolonii Mexiko. Nejvýraznějšími dominantami dokládajícími um místních stavitelů i zedníků jsou velké chrámové stavby (Kravaře, Kobeřice, Sudice, Ludgeřovice), ale také menší kostely (Hlučín, Dolní Benešov) či kaple (Strahovice, Kobeřice). Tradice režné cihly, která byla v období první republiky, ale i minulého režimu ve stavebnictví potlačena, znovu ožila v 90. letech 20. století (kostel v Chuchelné) a uplatňuje se ve zdejší stavitelství s respektem k místnímu genu loci doposud.

Provozní budova dvora na Albertovci dokládá brilantní propojování stavebních stylů a citlivou rekonstrukci.

Sakrální *památky*

Kostel sv. Jana Křtitele v Sudicích

Hlučínsko je ideální destinací pro „kostelní turistiku“. Zdejší chrámy překypují výstavností a hrdě dominují jednotlivým vesnicím. Naleznete zde proslulé novogotické kostely i drobné sakrální památky. Typická je slohová pestrost. Komu nepostačují doteky gotiky, neogotiky či baroka, bude potěšen reprezentanty meziválečné moderny, ale také zcela soudobými kostely.

Jedním ze symbolů Hlučínska jsou neomítané kostely z cihlového zdiva. Začaly zde vyrůstat v době, kdy starší svatostánky chátraly a již nedokázaly pojmout rostoucí počet věřících, tedy na přelomu 19. a 20. století. V pruské architektuře tehdy vrcholila záliba v severoněmecké novogotice a novorenesanci, a tento proud plně zasáhl i Horní Slezsko, včetně území dnešního Hlučínska.

„Červené kostely“ ovšem nejsou převládajícím typem sakrální architektury regionu. Nacházejí se pouze v pěti obcích a v dalších pěti stály nebo stále stojí cihlové kaple.

Nejrozšířenější jsou zde kostely barokní, například v Bolaticích, Velkých Hošticích, Oldřišově, Třebomí, Hatí či Píšti, kde v chrámu sv. Vavřince vzniklo roku 2002 poutní místo.

Opomenout nelze ani meziválečné období, kdy si svůj kostel postavili v dalších sedmi vesnicích. Nejznamenitější stavbu této éry představuje chrám sv. Floriána v Kozmicích. V éře socialismu vznikl kostel v Darkovičkách. Další čtyři svatyně byly postaveny po roce 1989 v Chuchelné, Hněvošicích, Darkovicích a Služovicích.

Kostel *sv. Jana Křtitele v Sudicích*

Vrcholné dílo kravařského rodáka Josefa Seyfrieda stojí v kopci nad vesnicí a představuje nejen nejviditelnější dominantu severní části Hlučínska, ale zejména excelentní příklad architektonického historismu. Hlavní loď vysoce převyšuje postranní lodi, okna jsou opatřena kružbami a po obvodu stojí několik polygonálních kaplí. To vše propůjčuje stavbě charakter katedrály, byť poněkud menších rozměrů. Architekt zde umně zkombinoval režné zdivo s pískovcovými prvky, což jinde na Hlučínsku nenajdeme. V kostele se nachází mramorový oltář s kazatelnou a soubor obrazů hlučínského rodáka Johannese Bochenka. Sudický chrám vytváří společně s hrobkou, ohradní zdí, farou a hospodářským zázemím unikátní sakrální komplex v rámci cihlové architektury.

Kostel *sv. Petra a Pavla* v *Hněvošicích*

Jediný dochovaný dřevěný kostel na Hlučínsku je zasvěcen svatým Petru a Pavlovi. Byl postaven v roce 1730 na místě staršího kostela. Jedná se o roubenou stavbu s valbovou střechou krytou šindelem. V interiéru se nacházejí tři barokní oltáře, bohatě zdobená kazatelna a dřevěný kůr. Nejbližší dřevěný kostel stojí nedaleko odtud, ale již za státní hranicí v polské vsi Gródczanki.

Kostel *sv. Jana Křtitele* ve *Velkých Hošticích*

Tento barokní kostel je jediným chrámem na Hlučínsku, který má dvouvěžové průčelí. Nechal jej postavit majitel panství hrabě Dominik Ignác Chorinský. K vysvěcení chrámu došlo v roce 1774. Interiér zkrášluje bohatá fresková výzdoba z dílny moravského malíře Františka Antonína Šebesty-Sebastiniho, jehož fresky zdobí například augustiniánský chrám ve Šternberku nebo minoritský kostel v Krnově. Pod presbytářem se nachází barokní krypta, která však není veřejnosti přístupná. V závěru druhé světové války byl velkohoštický kostel značně poškozen. Stropní výmalba musela být kompletně rekonstruována. Přesto jde o prvořadou barokní památku na Hlučínsku.

Kostel *Nejsvětější Trojice* v *Bohuslavicích*

Barokní kostel stojící na severní straně původní návsi obsahuje několik netradičních prvků. Na první pohled zaujme umístění věže, která se nachází za presbytářem a je přikryta netypickou bání. Odborníci vysoce oceňují samotné architektonické zpracování, jež v sobě nezapře italské inspirace. Jednolodní stavba z roku 1747 vyniká mohutností, která neměla v tomto regionu v době vzniku kostela srovnání. Svou impozantností i rozsahem zaujme iluzivní výmalba od Matyáše Lasslera. Působivé je také okolí kostela, kde se dochovala obvodová zeď s kaplemi Božího těla a farní areál.

Kostel *Nanebevzetí Panny Marie v Kobeřicích*

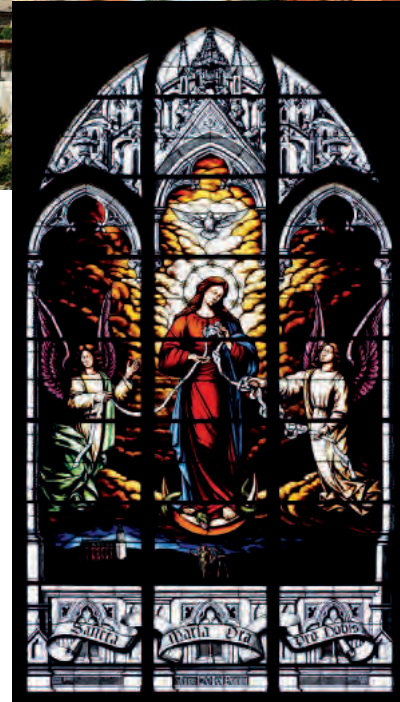

Chrám z dílny architekta Ludwiga Schneidera byl stavěn souběžně s kostelem v Kravařích. K slavnostnímu vysvěcení v roce 1896 zde došlo o pouhý den dříve. Subtilní věž dosahuje výšky 52 metrů a na vrcholu je opatřena korunou.

Kostel *sv. Jana Křtitele v Hlučíně*

Nejstarší chrám v regionu se nachází v Hlučíně. Je zasvěcen Janu Křtiteli a poprvé byl písemně zmíněn k roku 1378. I přes řadu pozdějších přestaveb je gotický charakter chrámu stále znatelný. V roce 1597 se zřítila kostelní věž a v následujících letech byl kostel zasažen požárem, proto došlo v druhé polovině 17. století k velkorysým barokním úpravám. V dílně sochaře Salomona Stein-

hofferu vznikl mohutný hlavní oltář, který je v rámci regionu zcela jedinečný, dále byla zhotovena vyřezávaná kazatelna a varhany. Na novou věž si však svatostánek musel počkat až do závěru 18. století. Po roce 1901 došlo k částečné regotizaci kostela, která je dodnes patrná na bočních oltářích. Bohatá dekorativní výmalba se nedochovala.

Maria rozvazující uzly

Kostel *sv. Bartoloměje v Kravařích*

Málokdy se poštěstí, že architekt navrhne celý kostel, včetně vnitřního vybavení. Takový případ nastal při budování chrámu sv. Bartoloměje v Kravařích. Z dílny místního rodáka Josefa Seyfrieda totiž pochází nejen architektonické řešení kostela, ale i oltáře, zpovědnice nebo vyřezávané lavice. Pouze reliéfy pro kazatelnu s křížovou cestou vyrobil mnichovský sochař Georg Busch. Sluší se dodat, že architektovi bylo v době posvěcení chrámu roku 1896 teprve 31 let a jednalo se o jeho vůbec první realizaci sakrálního pro-

storu. Novogotická stavba byla pojata jako síňové trojlodí, které vytváří nejrozsáhlejší kostelní plochu na Hlučínsku. Kostelu vévodí renesanční věž původní svatyně, ve které se nacházejí dva zvony ze 17. století. Vitráž s motivem Panny Marie rozvazující uzly je jedinou okenní výplní s tímto motivem v České republice. Rozplétání uzlů symbolizuje problémy a těžkosti, které mají věřící svěřit do Božích rukou. Slavná předloha vitráže se nachází v jihoněmeckém Augsburgu.

Kostel *sv. Mikuláše v Ludgeřovicích*

Nepřehlédnutelnou dominantou Ludgeřovic je novogotický chrám sv. Mikuláše. Co do objemu jde o největší kostel na Hlučínsku a třetí největší kostel v ostravsko-opavské diecézi. Je až k nevíře, že jeho výstavba trvala pouhý rok. Autorem projektu byl dolnobenešovský rodák Josef Holuscha,

který neusiloval o historickou autenticitu, ale naopak chtěl postavit originální kostel s využitím historizujících forem. Monumentalitu chrámu z roku 1907 umocňuje dekorativní interiér a křídlové vyřezávané oltáře, které naopak zachovávají věrnost svým gotickým předobrazům. Vnitřní výzdoba po-

chází z dílen bavorských umělců – sochaře Georga Schreinerera a malíře Philippa Schumachera. Náklady na výstavbu kostela nesli na svých bedrech místní farníci, kteří sesbírali více než milion marek. V těsném sousedství chrámu stojí bývalý hospodářský areál s farou, dnes charitní domov.

Židovský hřbitov v Hlučíně

Na kraji Hlučína stojí dva nenápadné hřbitovy. První je určen padlým rudoarmějcům. Druhý se nachází v jeho bezprostřední blízkosti a je osazen znovunalezenými náhrobky původního židovského hřbitova, který byl v průběhu války nacisty zlikvidován. Část náhrobních kamenů byla zakopána za městem, kde čekala více než šedesát let na své objevení. Roku 2009 byly nalezené náhrobky pietně nainstalovány na místě bývalého židovského hřbitova.

- ❖ *Hlučínsko se řadí k regionům se silným náboženským založením obyvatel*
- ❖ *lidé jsou zde velmi štedří, při Tříkrálové sbírce vykoleduje Charita Hlučín dvakrát více než Arcidiecézní charita Praha*
- ❖ *po roce 1989 byly na Hlučínsku postaveny tři moderní kostely a dvě kaple*

Drobné sakrální stavby

Drobné sakrální památky jsou neodmyslitelnou součástí krajiny. Často upomínaly na důležitou událost, nezřídka tragického charakteru, a vytvářely orientační body. Nechávali je stavět bohatí farníci. Koncentrace a výstavnost kapliček tak dodnes vypovídá o ekonomické úrovni jednotlivých vesnic. Fenomén budování kapliček ostatně neustal, neboť i v současnosti dochází k jejich výstavbě.

Trojboká kaplička mezi Kobeřicemi a Rohovem

Zámky

Zámek v Šilheřovicích
s Neptunovou fontánou v popředí

Zámek patří k venkovu, což pro Hlučínsko platí dvojnásob. Koncentrace zámků je zde nebývale vysoká. Ve čtvrtině hlučínských obcí bychom našli zámecký areál, který je většinou provázaný s anglickým parkem. Minulost těchto objektů se navíc pojí se slavnými jmény, jako je Rothschild, Lichnovský, Eichendorff či Chorinský z Ledské.

Téměř v každé vesnici hlučínského regionu stávala ve středověku tvrz či jiné opevněné šlechtické sídlo. Řada jich nejpozději za třicetileté války zanikla. Zbytek se rozvinul v renesanční a barokní zámky. Zatímco Bolatice vděčí za postavení zámku cisterciáckým mnichům z Velehradu, v ostatních vesnicích projevily svůj vliv nejrůznější šlechtické rody. Na řadě míst se setkáváme s pány z Kravař, které pak vystřídali Bruntálští z Vrbna, Gašínové nebo Mošovští z Moravičina. V 17. století se v regionu usadili Lichnovští z Voštic, o dvě století později přišli Rothschildové. Tyto dva rody zde vybudovaly rozsáhlé domény sestávající z řady vesnic, lesních celků a polí. V návaznosti na držbu vícera zámeckých objektů jedním majitelem ztratily některé zámky v 19. století svou rezidenční funkci a proměnily se v sídlo správy panství.

Hlučín

Budova zámku vznikla ze staršího středověkého hradu, který zde s jistotou stál již v roce 1439. V průběhu 16. století prošel zámek stavebními úpravami, které mu vtiskly víceméně současnou podobu. Barokní křídlo bylo v 19. století strženo, což vrátilo zámku jeho dřívější rozsah i vzhled. Zámek dříve sloužil jako rezidenční sídlo vrchnosti, ale od konce 18. století zaujal úlohu správního a hospodářského centra panství rodiny Rothschildů. Od roku 1960 až do závěru století sídlilo na zámku střední odborné učiliště. V současnosti zámek slouží plně potřebám široké veřejnosti. Své služby zde poskytuje informační centrum, městská knihovna, základní umělecká škola a Muzeum Hlučínska.

Ve vilce a jejím okolí se natáčel film Tmavomodrý svět.

Anselm Salomon Rothschild (1803–1874) pokračoval v započatém díle svého otce Salomona Mayera. Dokončil výstavbu Severní dráhy císaře Ferdinanda z Vídně do Bochnie, pokračoval v těžebním podnikání na Ostravsku, ale především vtiskl zámku v Šilheřovicích jeho současnou podobu.

Šilheřovice

Zámek v Šilheřovicích byl vybudován na přelomu 18. a 19. století baronem Johannem Friedrichem Eichendorffem na místě starší tvrze. V roce 1844 se stal majitelem Šilheřovic vídeňský bankéř Salomon Mayer Rothschild, který na Ostravsku vlastnil vítkovické železářny a několik dolů. Významnou stopu zde však zanechal teprve jeho syn Anselm, jenž nechal zámek novobarokně přestavět, ale především v rekordním čase vybuďoval skvostný anglický park. Do výstavby neváhal zapojit stovky dělníků ani kilogramy trhavin, jejichž pomocí byla hloubena umělá jezírka. Po parku je rozeseta řada dekorativních objektů a zajímavých staveb v anglickém cottage stylu. S hrozbou blížícího se nebezpečí Rothschildové v roce 1937 z Šilheřovic odešli a jejich majetek byl rok nato nacisty zkonfiskován. Za války sloužil zámek jako skladiště a provizorní vojenská nemocnice. Šilheřovický zámecký park o rozloze 98 hektarů patří k největším zámeckým parkům v České republice. Původně sloužil loveckým radovánkám a během nepřítomnosti aristokracie býval otevřen pro veřejnost. Nyní se v parku nachází golfové hřiště, které zde vzniklo v roce 1968 jako teprve třetí v republice a vůbec první na Moravě a ve Slezsku. Při pohledu ze zámecké terasy oslní vyvážená koncepce parku, kterému v hlavní ose vévodí Neptunova fontána.

V centrální části se pak nachází lovecký zámeček s jezírkem. Při jižní hranici, otevřené branou směrem k Černému lesu, leží romantické Evelinino jezero. Zcela mimořádné jsou mohutné solitérní duby, buky a lípy rostoucí na nejrůznějších místech parku.

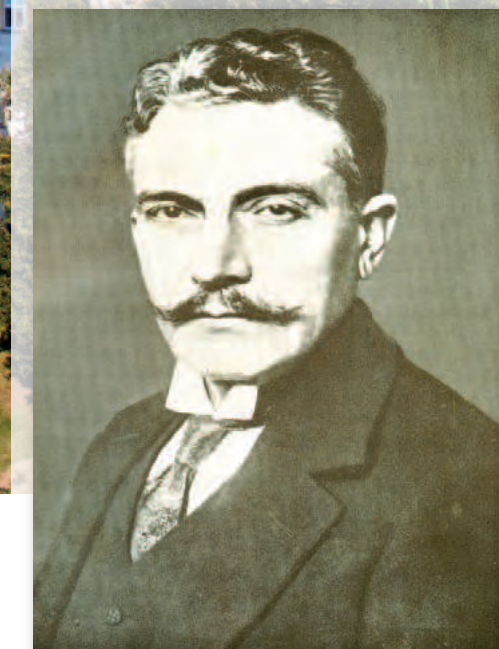
Park je pro svou neopakovatelnou atmosféru s oblibou využíván filmaři.

Chuchelná

Chuchelná je bytostně spjata s rodinou Lichnovských, která zde s menší přestávkou působila od roku 1611 do roku 1945. Zdejší zámek vystřídal několik podob, od barokní, klasicistní až po historizující, které se dočkal v průběhu první světové války. Poslední přestavbu umožnil mohutný hospodářský rozmach, jenž nastal v souvislosti s textilní produkcí knížecí továrny pro armádu. Zámek tvoří dvě protilehlé budovy

s mohutnou mansardovou střechou, neomítnutá kamenná věž a hospodářské budovy. V roce 1945 byl celý areál zestátněn a do zámeckých objektů se posléze nastěhoval rehabilitační ústav. Původní charakter zámku je dnes do značné míry převrstven moderními stavebními úpravami. V přílehlém parku, jehož nejstarší části mají původ v polovině 19. století, stojí za pozornost rozložitý buk lesní červený, jehož kmen má průměr 1,5 m.

Karl Max Lichnovský (1860–1928) patřil k předním politikům císařského Německa. Před vypuknutím první světové války působil jako velvyslanec v Londýně, poté se stáhl do ústraní a věnoval se rozvoji svého chuchelenského dominia. Zanechal na Hlučínsku výraznou stopu: postavil továrnu na zpracování lnu, modernizoval hospodářské dvory, stavěl moderní obydlí pro své zaměstnance a nechal přestavět zámek v Chuchelné.

Kravaře

Zámek patří mezi nejvýznamnější a nejcennější památky v Moravskoslezském kraji. První zmínka o vsi a tvrzi pochází již ze 13. století, kdy náležely Kravaře staročeskému rodu Benešoviců. Jedna z rodových větví se pak po Kravařích začala nazývat a do českých dějin se v průběhu věků zapsal nejeden příslušník tohoto rodu. Od roku 1630 vlastnil panství polský šlechtic, proslulý alchymista a lékař Michal Sendivoj ze Skorska. Jeho dcera pak odkázala zámek svému choti Jakubovi z Eichendorfu. Tento rod držel Kravaře až do roku 1782 a zasadil se o barokní přestavbu zámku.

Budovu s arkádovým dvorem doplňuje v zadní části zámku oválná kaple, která je dnes jediným zachovaným interiérem poté, co zámek v roce 1937 vyhořel. Kapli zasvěcenou archandělu Michaelovi zdobí bohatá iluzivní výmalba a vévodí jí vrcholně barokní oltář.

Prostor před zámkem vyplňuje geometricky souměrný francouzský park, na něj navazuje krajinářský anglický park o rozloze 21 hektarů s rybníky, potůčky a romantickými průhledy na zámeckou budovu. Založen byl na místě původního lužního lesa již v době barokní přestavby v 18. století.

Jeho větší část v současnosti slouží jako golfové hřiště s osmnácti jamkami. Roste zde téměř sto forem dřevin a keřů, z nichž některé vzácné exempláře dosahují stáří přes 200 let.

Zaujme vstupní lipová alej, staletá dubová alej podél strouhy a největší exemplář žlutolistého dubu letního nebo torzo ořešáku černého, který byl největším v českých zemích. V parku rostou vzácné a cizokrajné dřeviny bělas viržinský, šácholan Soulanguv, ruj vlasatá, korkovník amurský, zmarličník japonský, dřezovec trojtrnný, katalpa trubačovitá a další.

Dobroslavice

Ruina mostu, mariánský sloup a dekorativní váza představují v Dobroslavicích dominanty zámeckého parku, kterému však chybí zámek. Ten zde stál od roku 1577, avšak v závěru druhé světové války kompletně vyhořel. V poválečném období pak došlo k rozebrání jeho ruin na stavební materiál. Nejmarkantnější připomínkou zašlé slávy zámku a krajinářského parku zůstal most, který však nezadržitelně chátrá a jehož mostovka se po roce 2000 zřítíla.

Velké Hoštice

Až do roku 1945 bylo možné ve Velkých Hošticích potkat hraběte Sprinzensteina, který obýval zdejší barokní zámek. Poté, co hrabě musel opustit republiku, připadl zámek státu a sloužil nejrůznějším veřejným účelům. V objektu zámku neexistují prohlídkové okruhy, neboť se nedochoval původní inventář. Za současnou podobu vděčí zámek hraběti Ignáci Dominikovi Chorinskému, který v polovině 18. století nechal přestavět celý areál v pozdně barokním slohu. Toto období lze považovat za éru největšího kulturního rozkvětu hoštického panství. Hrabě zde zřídil zámeckou kapelu a pořádal akademie a koncerty, na které se sjížděla šlechta z širokého okolí.

Zdejšímu zámeckému parku, založenému kolem roku 1768, vévodí mimořádná čtyřřadá lipová alej vedoucí v ose zámku do krajiny. Přírodní krajinářskou koncepci umocňuje mlýnský náhon, jezírko a přechod parku do lužního lesa.

Dolní Benešov

Dvoukřídlý zámek vznikl okolo roku 1500 na místě starší tvrze. Středověký původ dokládá dochovaný pozdně gotický sedlový portál, který se dnes nachází uvnitř budovy. Jedná se o jediný portál tohoto druhu na Hlučínsku. Zámek byl několikrát přestavěn a vystřídal řadu majitelů. Nejvýrazněji se zde podepsali páni z Drahotuš, Mošovští z Moravičina a Rothschildové. Za války se v areálu zámku nacházel internační tábor pro vysídlené Poláky. V současnosti je na zámku umístěn městský úřad a školní družina.

Muzea a památníky

Venkovní a stálá expozice
Muzea Hlučína

Hlavními motivy muzeí na Hlučíně jsou práce a válka. Právě tyto dva faktory významně ovlivňovaly životy zdejších lidí. Válečná stopa je dosud přítomná. Prvorepublikové pevnosti doplňují pomníky padlých, ale i volně stojící tanky. To vše umocňuje vzpomínky na místní muže, kteří sloužili v německé armádě.

Muzeum *Hlučína*

Muzeum Hlučína se řadí k nejmladším muzejním institucím v České republice. Pomyslnou vlajkovou lodí muzea je expozice „Kdo jsou lidé na Hlučíně“. Nejedná se o klasicky pojatou národopisnou výstavu, nýbrž o moderní prezentaci plnou interaktivních prvků, v jejímž středu se nachází člověk a jeho osudy formované dějinnými zvraty. Expozice přibližuje nejen dějiny Hlučína jako takové, ale zrcadlí na nich svěbytnost

celého středoevropského prostoru, pro nějž byla vždy typická etnická různorodost a časté posouvání hranic. Kvality expozice ocenila také odborná porota soutěže Gloria Musaealis, která udělila Muzeu Hlučína zvláštní ocenění v kategorii počin roku 2014. Vedle expozice muzeum nabízí také krátkodobé výstavy. Muzeum Hlučína zvítězilo v divácké anketě a stalo se Muzeem roku 2016.

Zámecké muzeum v Kravařích

Muzeum v Kravařích sídlí v prostorách barokního zámku. Před rokem 1989 zde ovšem sídlilo Muzeum revolučních bojů věnované historii Ostravské operace. Současná expozice je zaměřena na místní etnografii, historii zámku, v němž za první republiky sídlila Hospodářská a Hospodyňská škola, ale také

na pravěké osídlení na území současných Kravař. Nejmladší návštěvníky může zaujmout expozice věnovaná proslulému alchymistovi Michalu Sendivojovi, který na kravařském zámku zemřel. Podle pověsti měl někde v zámeckém podzemí ukrýt devět zlatých kačen.

Michal Sendivoj ze Skorska (1566–1636) byl polský šlechtic a významný alchymista. Působil na pražském dvoře Rudolfa II., zachovával věrnost Habsburkům a v roce 1627 získal od císaře kravařské panství.

Skanzeny v Bolaticích a Malých Hořticích

Skanzen lidových tradic a řemesel byl vybudován roku 2002 v jedné z dosud zachovaných zemědělských usedlostí, na Sněhotově statku, který pochází z 19. století. Návštěvník může poznat, jak se žilo na hlučínském venkově před více než sto lety. Je zde představeno typické obydlí, hospodářské budovy, stejně tak veškeré domácí potřeby, nářadí a stroje, které tehdejší člověk potřeboval ke své obživě. Umístění ve svahu pod kostelem dodává statku zcela

jedinečné kouzlo. Během roku se zde odehrává řada akcí a slavností, jež mají i díky malebnosti skanzenu neopakovatelnou atmosféru. V bývalých chlévech je umístěna archeologická expozice a největší veřejně přístupná sbírka souvků – hornin, které byly na území Hlučínska zavlčeny ledovcem. Druhý skanzen na Hlučínsku se nachází na návsi v Malých Hořticích. Kromě tradiční expozice je zde k vidění také prezentace pravěkých archeologických nálezů.

Interiér skanzenu v Malých Hořticích

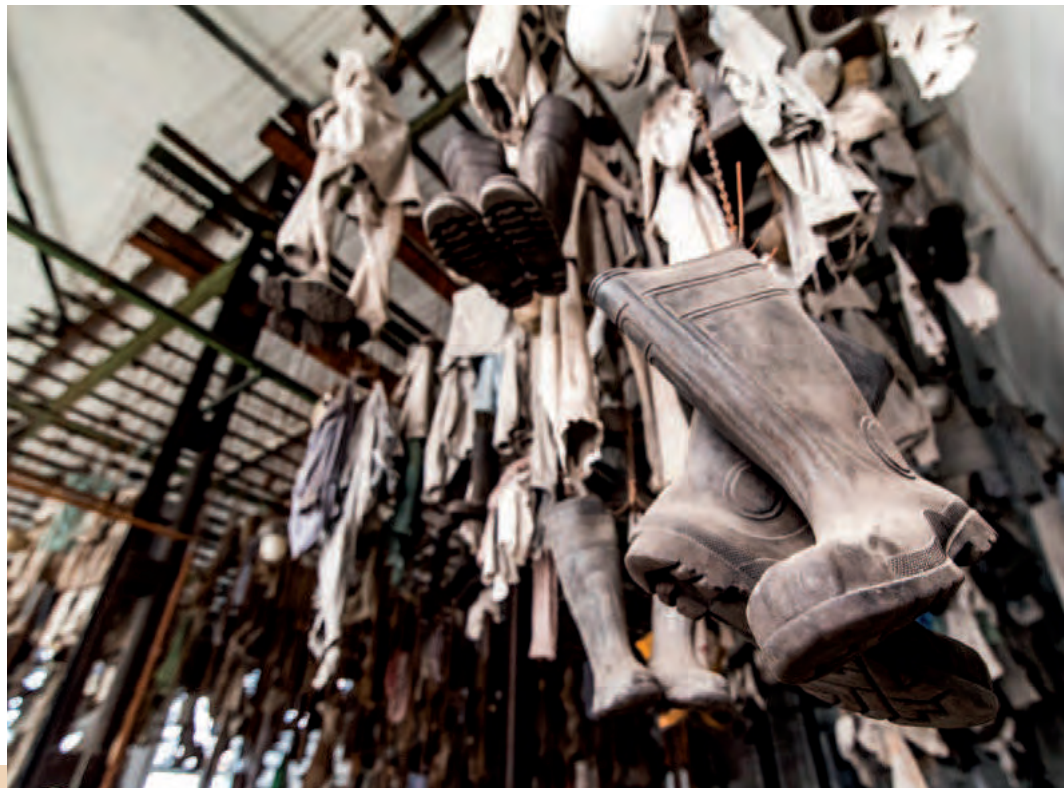
Skanzen v Bolaticích

Landek park

Málokdy se stane, že muzeum vznikne přímo na místě, které se pojí s jeho zaměřením. Lokalita hornického muzea Landek park je proto více než symbolická. Nachází se v bezprostřední blízkosti místa, kde bylo archeologicky doloženo vůbec nejstarší použití černého uhlí jako topiva. Uhelná sloj zde vychází na povrch, a proto dolování na tomto místě započalo již v roce 1781. Dnešní areál je pozůstatkem nejstarší těžní jámy ostravského revíru, která byla v provozu více než 160 let a za dobu svého trvání vystřídala sedm jmen: Ferdinand, Ferdinandovo štěstí (po roce 1830), Anselm (po roce 1843), Masaryk I (po roce 1920), Petershofen I (po roce 1938), Masaryk I (po roce 1946), Eduard Urx (po roce 1951). K ukončení těžby došlo v roce 1991. Souběžně v areálu začalo vznikat hornické muzeum, které bylo otevřeno o dva roky později. V současnosti je pro návštěvníky připraveno pět expozic. Oblíbená je venkovní prezentace razicí techniky a řetízko-ové šatny. Největší lákadlo ovšem představuje důlní expozice – návštěvník může skutečně sfárat do dolu a na vlastní kůži zažít atmosféru „rubání“. V areálu se nachází řada sportovišť, dětské prolézačky a stylová haviřská horenda U Barborky.

Landecká venuše je torzo ženské postavy vyřezané z krevele. Byla nalezena pod mamutí stoličkou při archeologickém průzkumu vrchu Landek a její stáří se odhaduje na 23 tisíc let.

Opevnění *na Hlučínsku*

Hrdě se tyčí uprostřed polí, v lese obrůstají mechem a kapradím a v nejednom případě slouží jako pevnostní muzea. Jde o předválečné pohraniční opevnění, které k Hlučínsku neodmyslitelně patří. Ostatně právě zde byl v závěru roku 1935 vybudován vůbec první těžký objekt prvorepublikového pevnostního systému, který měl dosáhnout obřích rozměrů. Celkem bylo postaveno 250 těžkých objektů, z toho se 29 nachází právě na Hlučínsku. Stejně jako jinde v republice je i zde doplňují menší „řopíky“. Na Hlučínsku nalezneme téměř všechny typy těžkého opevnění: tvrzový srub, objekt pro otočnou kulometnou věž, objekty vyzbrojené minometem i pevnosti podobné svým francouzským předobrazům.

- ❖ *první těžký objekt rozsáhlé pevnostní soustavy byl postaven již v roce 1935, a to nedaleko Antošovic*
- ❖ *vzhledem k rané fázi výstavby zde ještě nedocházelo k úsporným opatřením, proto měla být řada pevností vyzbrojena minomety a kulometnými otočnými věžemi*
- ❖ *osádky pevností tvořili vojáci hraničářského pluku 4 z Hlučína, který měl kasárna v Koblově, Hlučíně, Hrabyni a Opavě*
- ❖ *na pěchotním srubu MO-S 18 V oboře sloužil desátník Jaroslav Švarc, který byl později členem paravýsadku TIN; v červnu 1942 zahynul spolu s ostatními parašutisty v kryptě chrámu sv. Cyrila a Metoděje*
- ❖ *během Ostravské operace na jaře 1945 využila německá armáda některé pevnosti jako opěrné body své obrany*

Kolorit areálu dotváří pás lineární protipěchotní překážky, obnovené protitankové příkopy a celkem pět volně instalovaných tanků včetně, jednoho samohybného děla a odpalovacího zařízení proslulých kaťuší. Areál je spravován Slezským zemským muzeem.

Areál čs. opevnění *Hlučín-Darkovičky*

Areál opevnění v Darkovičkách je unikátní především tím, že jsou zde na minimálním prostoru k vidění téměř všechny druhy předválečných pevností. Tři po sobě jdoucí pěchotní sruby jsou navíc postaveny každý v jiném stupni odolnosti. Málokdo ví, že nejstarší pevnostní muzeum v České republice

se nachází právě zde. Počátek rekonstrukce pevnostního objektu MO-S 19 V aleji sahá až do roku 1984. Vůbec poprvé zde došlo k osazení originálního pevnostního kanonu, který byl po dlouhou dobu jedinou zbraní tohoto druhu instalovanou v autentickém prostředí střelecké místnosti.

Muzeum *Chuchelná*

Zcela nové vojenské muzeum se nachází v obci Chuchelná. Bylo vybudováno péčí místních nadšenců za podpory obce. Věnuje se událostem druhé světové války a v expozicích prezentuje širokou škálu militarií, od zbraní a uniforem až po řády a medaile. Návštěvnický atraktivní jsou bezesporu dioramata zákopů, vojenského lazaretu nebo také rozbořeného domu z konce války. Muzeum je pravidelně otevřeno o víkendech.

Téměř v každé obci se nachází pomník padlým. Většinou obsahuje jména obětí první i druhé světové války. Nejemotivnější pomníky se nacházejí v Kozmících (na snímku) a Dobroslavicích.

Sudice patří k malému okruhu vsí, kde bylo jako pomník instalováno letadlo. Původně zde stál vrtulový Jakovlev, který odkazoval na účast československých letců v Ostravské operaci. V devadesátých letech jej však nahradil cvičný proudový letoun L-29 Delfin.

Sudice

Málokterá vesnice v České republice se může pochlubit tak spletitou minulostí a zároveň tak vysokou koncentrací událostí „velkých dějin“ na svém území jako Sudice. Ačkoliv mají slovanský název, byly osídleny německým etnikem. V raném novověku měly status městečka, což dokládá existence náměstí. V roce 1920 byly připojeny k Československu a v roce 1945 se staly první osvobozenou obcí v průběhu Ostravské operace. Zároveň představovaly výchozí bod, odkud vedla československá tanková brigá-

da závěrečný útok na Ostravu. Po válce vesnici postihlo vysídlení původních obyvatel a příchody i odchody nového obyvatelstva. Vlivem státního socialismu nakonec Sudice přišly i o svůj městský charakter. Na jednom místě tak můžeme pozorovat stopy několika pomyslných vrstev minulosti. Válečné události připomíná několik památníků: nad obcí stojí tank, pod návsí je instalováno letadlo. Z vojenských památek se ve vsi nachází také zajímavý pomník obětem světových válek.

Vedle impozantního kostela láká do Sudic především volně stojící tank T-34. Tyčí se na rozměrném podstavci a kanonem míří do míst, kudy v dubnu 1945 skutečně útočili tankisté československé tankové brigády. Sudice byly první osvobozenou obcí v rámci Ostravské operace a 15. dubna 1945 právě odtud vyrazil závěrečný útok na průmyslovou Ostravu. Trvalo šestnáct dní urputných bojů, než tanky dorazily do cíle. Velká část těchto bojových operací se odehrála právě na Hlučínsku.

Tradice

Hlučínský *kroj*

Hlučínský polosváteční kroj
(stylizace z přelomu
19. a 20. století)

Hlučínský slavnostní kroj
svobodné dívky

Hlučínský slavnostní kroj

Ačkoliv Hlučínsko nepatří k typickým folklorním regionům, kulturní život je zde velmi bohatý.

Hlučínské nářečí

Jestliže současná podoba dialektu obyvatel Hlučínska je již jen pouhým torzem původní mluvy, vnucuje se otázka, jak bohaté bylo místní nářečí před sto lety. Odborníci je řadí do skupiny slezskomoravských dialektů a můžeme na něm pozorovat zřetelné

vlivy němčiny i polštiny. Nářečí není v žádné obci na Hlučínsku stejné. Liší se rodinu od rodiny, ale i geograficky podle polohy obcí. Místní lidé mu však neříkají jinak než „po našimu“.

Vybrané konverzační fráze:

Un i.
Le un i.
Un by baj i id.
Kaj se uvijaš?
Zaviraj mi tu furtku, bo by kury učekly.
Mače presvuřt alebo leberwuřt? Ni?
Tuž dajče puř funta brauoveho.
Rožni, bo tu nic nevidač.
Idžeš do dochtora abo do masařa?
Jak pravjeř tačik, sranda muši byč, choč by na chleb něbyto.
Něspi na dyvaně, uvař obid a umyj čepaně.
Zys tu zistu!
Kdo se da šnyclu s kobzolem a kdo s kartofelšalatem?
Dajče mi tři bielky, zelter, zenft, najlacnějšu kejzu a štrajhencle.
Ten gizd je beštymt zas v šinku.
Ten klajd je nic vert. Košula dorvana a galaty zmazane.
Enem se ty špary něpolam.
Naša oma muši každy večer pořikač za otatu.

On jí.
Hle on jí.
On by i jedl.
Kam spěcháš?
Zavři vrátka, aby neutekly slepice.
Máte tlačenku nebo paštiku? Nemáte?
Tak mi dejte čtvrt kila vepřového.
Rozsviř, protože není nic vidět.
Jdeš k lékaři nebo do řeznictví?
Jak říkal můj otec, sranda musí být, i kdyby na chleba nebylo.
Nespi na pohovce, uvař oběd a umyj nádobí.
Sněž tu buchtu!
Kdo si dá řízek s bramborem a kdo s bramborovým salátem?
Dejte mi tři rohlíky, sodovku, hořčici, nejlevnější sýr a zápalky.
Můj muž je určitě opět v hospodě.
To oblečení již nevypadá dobře.
Košile je potrhaná a kalhoty zašpiněné.
Hlavně si nezlom ruce (nebo nohy).
Naše babička se musí každý večer modlit za dědečka.

Hlučínské nářečí je v současnosti dochováno zejména v říkankách, básních a písních. Folkloru se věnují Vlašanky z Bohuslavic, Srubek ze Štěpánkovic, Burianky a Seniorky z Bolatic nebo Karmašnice z Kravař. Jejich vystoupení mohou zájem-

ci zhlédnout například na Festivalu kultury Hlučínska na náměstí v Hlučině pořádaném na počátku července. Tradiční akcí je již více než dvě desetiletí přehlídka folklorních písní a tanců Kolaja v Hati.

Hlučínské koláče

Hlučínské koláče jsou zavedeným pojmem. Díky svému chutnému složení a poctivému provedení prosluly daleko za hranicemi regionu. Od jiných koláčů se liší na první pohled. Jsou větší, na povrchu je zdobí speciální posypka, která se vyrábí uždibováním těsta, a uvnitř se skrývá povidlová, maková nebo tvarohová nádivka. Dříve se tyto kolá-

če pekly jen při významných a slavnostních příležitostech, jako byla svatba nebo odpuštění. Rozhodně se při jejich výrobě nešetřilo surovinami. Hospodyňky dříve do těsta přidávaly dokonce husí sádlo, aby koláče zůstávaly dlouho vláčné. I v současné době, kdy potraviny často nesplňují deklarované hodnoty, obsahují hlučínské koláče nad-

průměrné množství másla, mléka i nádivky. Jak dlouho se toto tradiční pečivo na Hlučínsku peče, není známo, v rodinách se recept předává z generace na generaci. Původní hlučínský koláč byl větší, měřil v průměru 15 centimetrů, v současnosti se peče menší a jeho receptura se od pekárny k pekárně, od rodiny k rodině drobně liší.

Recept na hlučínské koláče

Ingredience na těsto:

60 dkg polohrubé mouky,
40 dkg hladké mouky, 25 dkg cukru
krupice, 15 dkg másla, 5 dkg sádla,
5 dkg oleje, 10 dkg droždí, 2 dkg soli,
0,5 l vlažného mléka, 3 žloutky

Ingredience na posypku:

60 dkg hladké mouky, 30 dkg másla,
30 dkg práškového cukru, 1 žloutek

Postup:

Ingredience na posypku zpracujeme v míse a necháme odpočinout. Na sporáku rozpustíme tuky. Do teplé mouky zamícháme sůl. Uděláme si kvásek – odebereme 1 dl teplého mléka, přidáme 1 lžičku cukru, droždí a trošku mouky. Do zbylého mléka rozkvedláme žloutky a cukr, vlijeme spolu s kváskem do připravené mísy s moukou a zpracujeme. Až se vše spojí, přidáme po částech vlažné rozpuštěné tuky. Těsto dobře propracujeme do hladka a necháme kynout na teplém místě. Po vykynutí promícháme a opět necháme 10 minut kynout. Opakujeme ještě jednou.

Aby byly koláče hezky kulaté a stejně velké, nakrájíme těsto na kousky o váze 4 dkg, dlaněmi tvarujeme kuličky, klademe na vál a necháme kynout. Poté je rozděláme na placičky, do kterých balíme kuličky velikosti větších pingpongových míčků z připraveného tvarohu, máku nebo povidel. Dobře je uzavřeme a klademe na plech s pečicím papírem švem dolů a necháme ještě chvíli kynout. Pak je opatrně zploštíme do tvaru koláčků a potřeme vejcem rozšlehaným asi ve 4 lžičkách mléka. Posypku klademe do tvaru kopretiny. Pečeme v rozehřáté troubě na 190 stupňů 15 až 25 minut podle barvy.

Honění krále *ve Lhotce*

Podle ústní tradice sahá honění krále ve Lhotce až do dob třicetileté války. Mezi lidmi se vyprávělo, že místní chasníci zde ve slepém ramenu Odry chytili švédského krále. Jiné zdroje připisují původ slavnosti pravidelnému nahánění koní z panského dvora v Zábřehu, během kterého měli mladíci mezi sebou závodit. Obdobná slavnost se dříve odehrávala téměř v každé vesnici, ještě před rokem 1900 se měla konat v Bolaticích a v Hošťálkovicích. Honění krále ve Lhotce skončilo v roce 1968, k obno-

vení tradice došlo až v roce 1993. Slavnosti předchází výroba královské koruny, které by se měla zúčastnit pouze svobodná děvčata. Samotné chytání krále pak probíhá na otevřeném prostranství, kde mají mládenci na koních ukořistit šátek představující krále. Jezdec, který se jej zmocní a nenechá si ho nikým sebrat, se pak stává králem. Za odměnu si může vybrat královnu a uspořádat hostinu. Poté se při obecném veselí tančí slezská beseda.

Štrasenfesty

V souvislosti s uvolněním poměrů v 90. letech 20. století nastaly příhodné podmínky pro vznik nových tradic. Nejrozšířenější představuje štrasenfest (z německého Strassenfest), který se na Hlučínsko rozšířil po otevření hranic z Německa a poprvé byl uspořádán v roce 1993 ve Strahovicích. Štrasenfest je slavností, při níž jedna ulice či část obce připraví pro ostatní obyvatele bohaté pohoštění a celá vesnice se hromadně povesejí. V některých obcích oblékají pořadatelé originálně potištěná trička a ulice se v pořádání střídají. Začátek štrasenfestu bývá obvykle spojen s rituálem předání klíče a s odemknutím příslušné ulice.

Kravařský odpust

Odpust je oslavou patrona, kterému je zasvěcen kostel. Na Hlučínsku dosahuje největší popularity zejména v těch obcích, v nichž připadá svátek světce na léto. Již více než sto let je s koncem prázdnin na Hlučínsku spojen „kravařský odpust“, oslava svátku patrona farního chrámu svatého Bartoloměje. Tradice zdejšího odpustu se váže již k dostavbě novogotického

kostela v roce 1896. Dokládají to zmínky v dobovém tisku o trhovcích a pouličních prodavačích, kteří se na konci srpna sjížděli do Kravař z širokého okolí. Odpust, který probíhá vždy od pátku do pondělka nejbližšího 24. srpnu, má od prvopočátku dvě roviny, duchovní a světskou. Od pátku je v areálu Mezivodky přichystána spousta atrakcí s bohatým programem, kolotoči a stovkami

stánků. V neděli je pak sloužena slavnostní mše svatá v kostele sv. Bartoloměje. V pondělí večer odpust zakončuje tradiční ohňostroj. Počet návštěvníků se každým rokem odhaduje na desítky tisíc. Kravařští se chlubí, že jejich odpust je po Matějské pouti druhou největší pouťovou atrakcí v České republice. Významné odpusty se konají také v Píšti, Kobeřicích, Bohuslavicích a Oldřišově.

Dožínky

Dožínky neboli poděkování za úrodu patří k tradičním akcím a v různých obměnách probíhají v mnoha obcích na Hlučínsku.

V Hati se slaví zpravidla poslední srpnovou neděli. Slavnost začíná ranní mší svatou ve vyzdobeném farním kostele sv. Matouše. Po poledni vychází od kostela dožínkový průvod, v jehož čele kráčí chlapci s děvčaty oblečení v místních krojích. Nesou dožínkový věnec vyrobený z obilných klasů a slámy. Následují jezdci na koních, desítky traktorů, malotraktorů, kombajny, ale také koně s kočáry a bryčkami. Nechybí ani alegorické vozy zhotovené místními obyvateli speciálně

pro tuto příležitost. Po slavnostním průvodu předají hospodář s hospodyní starostovi obce dožínkový věnec. K pohoštění účastníků a návštěvníků připravují místní ženy haťské dožínkové koláče.

Dožínkovou tradici dodržují řadu let také v Bolaticích. Po sobotní slavnostní mši svaté sloužené jako poděkování za úrodu vychází průvod nadšenců ve stylových kostýmech, zástupců místních spolků a organizací, koňských spřežení, alegorických vozů a zemědělců vyzdobenými ulicemi do areálu fotbalového hřiště, kde probíhá kulturní program.

Dožínky v Bolaticích

Dožínkový průvod v Hati

Volný čas

Rozhledna v Ostravě-Hošťálkovicích

Kam se vypravit v parném létě? K léčivému prameni, do přírodních lázní, na koupaliště nebo k jezeru? Je libo vidět Hlučínsko z ptačí perspektivy, ze sedla koně nebo kola? Jedno je jisté, nuda na Hlučínsku rozhodně nehrozí.

Cykloturistika

Pohled do cyklomapy napoví, že Hlučínsko je rájem pro cyklisty. Zdejší krajina je protkána cyklotrasami a cyklostezkami. Využívají staré polní a lesní cesty, na některých místech byly vytvořeny nové úseky procházející zajímavými lokalitami. Cyklotrasa z Opavy

do Ostravy vede nivou řeky Opavy a propojuje celou jižní část území. Další cyklotrasy směřují na sever a spojují obce a města i se sousedními polskými vesnicemi. Na cyklotrasách jsou umístěna odpočívadla a informační tabule.

Hřebčíny a jízďárny

Staré přísloví praví, že nejkrásnější pohled na svět je z koňského hřbetu. Přesvědčit se o tom mohou zájemci v hřebčíněch a jízďárnách na Albertovci u Štěpánkovic, v Bělé, Borové, Hati, Hlučíně, Markvartovicích,

Ludgeřovicích a Velkých Hošticích. Kromě jízdy na koních se mohou svézt také v kočáře. Aktivitu nejen pro děti nabízí Pony ranč na Vrablovci, Pony klub Koberčice a Dětský ranč Hlučín.

Rybaření

Chov ryb má na Hlučínsku dlouhou tradici. Jeden z nejstarších rybníků v českých zemích je připomínán už v polovině 13. století u Markvartovic na Hlučínsku. Benešovská rybniční soustava začala vznikat o dvě století později.

Také v současnosti jsou možnosti rybaření velmi pestré. Zájemci mohou chytat ryby ve větších i menších rybnících a nádržích (štěrkovnách) v Dolním Benešově, Bohuslavicích, Ludgeřovicích, Hlučíně a v dalších obcích. Tradiční akcí na konci měsíce října, na niž se sjíždí návštěvníci ze širokého okolí, se stal výlov rybníka Nezmar (na snímku). Ojedinělý zážitek i pro začínající a malé rybáře nabízí pstruží farma v Bělé, kde je možné ochutnat pstruha na másle. Dobré podmínky k rybaření poskytují také řeky Opava a Odra.

Priessnitzovy přírodní lázně v Bělé

Nedaleko obce Bělá na okraji lesa Pavlačka vyvěrá pramen Židlo. Jeho léčivá voda se využívala v lidovém léčitelství od nepaměti. I dnes si zde mohou lidé tuto vodu načepovat nebo svažit ruce a nohy v léčebné Priesnitzově venkovní koupeli. Po koupeli se mohou zájemci projít bosky po chodníčku z oblázků nebo Křesťanským labyrintem, který sestává z 26 tisíc cihel zapuštěných podle starobylého vzorce do země. Cesta labyrintem o průměru 26 metrů je dlouhá 576 metrů.

Hlučínské jezero

Rozsáhlý rekreační areál (140 ha) u jezera s travnatými plážemi nabízí kromě koupání, projíždění na lodkách a rybaření také vodní lyžování nebo windsurfing. Na březích je vybudován kemp a sportoviště, na nichž lze hrát plážový volejbal, tenis, volejbal, fotbal, minigolf. V areálu jsou pravidelně pořádány kulturní a sportovní akce, každoročně se zde v červenci koná hojně navštěvovaný hudební festival Štěrkovna Open Music.

Koupaliště

Sportovně-rekreační areál v Bolaticích nabízí bazén pro plavce, neplavce a dětské brouzdaliště. Lze v něm provozovat řadu sportů, například beachvolejbal, volejbal, nohejbal a další. Nachází se zde také sauna, fitnesscentrum, restaurace a ubytování.

Ve sportovně-rekreačním areálu koupaliště v Píšti (na snímku) ocení plavci velký bazén o délce 50 metrů. Brouzdaliště vedle bazénu poskytuje bezpečné útočiště těm nejmenším. V areálu je k dispozici také restaurace, minigolf, tenisové kurty a zázemí pro další míčové sporty.

Na okraji Darkovic se nachází přírodní koupaliště s restaurací a hřištěm pro beachvolejbal.

V Chlebičově bylo vybudováno koupaliště z bývalé hasičské nádrže.

Buly Aréna Kravaře

Buly Aréna představuje výborné zázemí pro aktivní sport i rekreaci. Výběr sportovních a rekreačních aktivit je zde opravdu rozmanitý. V areálu lze navštívit krytý vodní svět s bazény, divokou řekou a toboganem, lelovou plochu, tenisovou halu, bowlingovou dráhu, fotbalové hřiště, adventure golf, fitness, saunu, dětské hřiště a hotel s restaurací.

Sportovní letiště v Zábřehu

Možnost zažít Hlučínsko z ptačí perspektivy nabízí Sportovní letiště v Zábřehu ve formě vyhlídkových letů či seskoků padákem. Seskoky zájemců probíhají na cvičných padácích z výšky 1 100 až 1 200 metrů nad zemí. Letiště navazuje na dlouhou tradici. Vzniklo v roce 1928 a sloužilo pro potřeby armády i civilního letectví.

Golfová hřiště v Kravařích a Šilheřovicích

Golfové hřiště v zámeckém parku v Kravařích je dokonale začleněno mezi aleje a skupinky staletých stromů, potoky a jezírka. Hráčům se tak otevírají zajímavé přírodní scenerie s průhledy na barokní zámek. Členité osmnáctijamkové hřiště je určeno nejen profesionálům, ale i těm, kteří si chtějí tento sport vyzkoušet.

Golfové hřiště v Šilheřovicích (na snímku) je umístěno do nádherného stohektarového anglického parku obklopujícího klasicistní zámek. Toto osmnáctijamkové hřiště je nejstarším na Moravě a ve Slezsku, bylo založeno již v roce 1968. Podle odborníků patří mezi nejkrásnější golfová hřiště v České republice a je místem konání důležitých golfových soutěží.

